

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشگاه رازی

دانشکده کشاورزی

گروه ترویج و آموزش کشاورزی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته ی مهندسی کشاورزی
گرایش ترویج و آموزش کشاورزی

تحت عنوان

تحلیل گرایش کشاورزان شهرستان کرمانشاه نسبت به فرهنگ تعاونی

استاد راهنما:

دکتر امیر حسین علی بیگی

نگارش:

زهرا اطهری

مهر ماه ۸۸

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته ی مهندسی کشاورزی گرایش ترویج و آموزش کشاورزی

تحت عنوان

تحلیل گرایش کشاورزان شهرستان کرمانشاه نسبت به فرهنگ تعاونی

در تاریخ ۸۸/۷/۲۱ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه ی عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر امیر حسین علی بیگی با مرتبه ی علمی استادیار امضاء

۲- استاد داور داخل گروه دکتر عبدالحمید پاپ زن با مرتبه ی علمی دانشیار امضاء

۳- استاد داور خارج از گروه دکتر سعیدغلامرضایی با مرتبه ی علمی استادیار امضاء

تشر:

خداوند منان را سپاسگزارم که توفیق انجام این پژوهش را به من عطا نمود و بعد از سپاس او بر خود

لازم می دانم که از زحمات استاد گرانقدر جناب آقای دکتر امیرحسین علی بیگی که با راهنمایی های

ارزشمند خویش مرا در این پژوهش یاری نمود و هم چنین از تمامی اساتید گروه که مرا در انجام این

تحقیق یاری رساندند صمیمانه سپاسگزار می کنم.

تقدیم به

پدر و مادر مهربانم

و

برادران و خواهر عزیزم

که همواره دوستشان دارم

چکیده

هدف کلی این تحقیق توصیفی-همبستگی، تحلیل گرایش کشاورزان شهرستان کرمانشاه نسبت به فرهنگ تعاونی بود. جامعه آماری این پژوهش، کشاورزان روستاهای شهرستان کرمانشاه بودند ($N=24391$) که تعداد 350 نفر از آنان بر اساس جدول بارتلت و همکاران (2001) با روش نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب شدند. پرسشنامه مهم ترین ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر بود که در کنار آن از مصاحبه نیز استفاده شد. برای سنجش پایایی و روایی ابزار تحقیق، به ترتیب از آلفای کرونباخ و پانل متخصصان استفاده شد. بر اساس یافته ها، میزان گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی، بالاتر از حد متوسط بود. نتایج تحلیل عاملی بیانگر چهار عامل: احساس مسئولیت پذیری اجتماعی، همدلی و مشارکت، احساس تعلق و مالکیت و ارتقای اقتصادی به عنوان مهم ترین عوامل شکل دهنده گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام نشان داد که 64 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای انسجام اجتماعی، خویشاوندگرایی، اعتماد اجتماعی، درآمد کشاورز، سابقه تعاون و همکاری و آگاهی درباره تعاونی تبیین می شود. با توجه به نتایج حاصل، مسؤلان بخش تعاون بهتر از گذشته می توانند از گرایش مثبت کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی کمال استفاده را در جهت توسعه بخش تعاون به عمل آورند و با برنامه ریزی مناسب، زمینه عضویت و مشارکت هر چه بهتر و بیشتر آنان را در شرکت های تعاونی پدید آورند.

کلید واژه ها: گرایش، فرهنگ تعاونی، مسئولیت پذیری اجتماعی، انسجام اجتماعی، کشاورز

Razi University

**Faculty of Agriculture
Department of Rural development**

M.Sc.Thesis

Title of the Thesis

Farmers' Attitude toward The Cooperative Culture in Kermanshah Township

Supervisor :

Dr. A. Hossein Alibaygi

By:

Zahra Athari

September 2009

Razi University

**Faculty of Agriculture
Department of Rural development**

M.Sc.Thesis

**Title of the Thesis
Farmers' Attitude toward The Cooperative Culture in Kermanshah Township**

**By:
Zahra Athari**

Evaluated and approved by thesis committee: as Excellent

Dr. A. Hossein Alibaygi Supervisor Asist. Prof

Dr. H. Papzan Internal Examiner Assoc.

Dr. S. Gholamrezaee External Examiner Asist. Prof

September 2009

Abstract

The purpose of this descriptive-correlational study was to investigate farmers' attitude toward the cooperative culture in Kermanshah township. The statistical population for this study was farmers of rural society in Kermanshah township (N=24391). 350 samples were selected by multistage sampling method. The sample size was determined using Bartlett and et al (2001) table of sample sizes. Data collected through using questionnaire, and interview. Based on the results, Farmers' attitude toward the cooperatives culture is higher than moderate. Based on factor analysis, the main reasons identified as: social responsibility, participation, ownership feeling and financial promotion. The findings showed that 64 percent of the variation of farmers' attitude toward the cooperative culture was explained by variables including social solidarity, family relationships, social trust, income, work experience in cooperation, awareness of cooperative principles. We found such behaviors must be taken into account by managers of cooperation sector to develop and improve membership and participation in cooperative firms.

Key words: attitude, cooperative culture, social responsibility, social solidarity, farmer

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: طرح تحقیق	
۲	(۱-۱) مقدمه.....
۳	(۳-۱) اهداف تحقیق.....
۴	(۱-۳-۱) هدف کلی.....
۴	(۲-۳-۱) اهداف اختصاصی.....
۵	(۴-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۵	(۱-۵) پرسش های تحقیق.....
۶	(۶-۱) محدوده تحقیق.....
۶	(۱-۶-۱) محدوده مکانی تحقیق.....
۶	(۲-۶-۱) محدوده زمانی تحقیق.....
۶	(۳-۶-۱) محدوده موضوعی.....
۶	(۷-۱) محدودیت های تحقیق.....
۷	(۸-۱) تعریف مفاهیم و اصطلاحات.....
فصل دوم: مروری بر نوشته های معتبر	
۱۰	(۱-۲) مقدمه.....
۱۱	(۲-۲) مفهوم گرایش.....
۱۲	(۳-۲) مفهوم تعاون و شرکت های تعاونی.....
۱۳	(۴-۲) تاریخچه تعاونی در جهان.....
۱۶	(۵-۲) تاریخچه تعاونی در ایران.....
۲۰	(۶-۲) اصول تعاونی.....
۲۱	(۷-۲) ارزش های تعاونی.....
۲۲	(۸-۲) آگاهی از مفهوم تعاونی.....
۲۴	(۹-۲) تعریف فرهنگ.....
۲۵	(۱۰-۲) فرهنگ تعاون.....
۲۶	(۱۱-۲) دیدگاه های موجود در مورد چگونگی مشارکت روستاییان.....
۲۷	(۱۲-۲) فرهنگ تعاون در روستاهای ایران.....
۲۸	(۱-۱۲-۲) یاریگری های سنتی در زمینه آبیاری.....
۲۸	(۱-۱۲-۲) یآوری در لایروبی.....
۲۹	(۲-۱۲-۲) یآوری در بستن سد.....
۳۰	(۳-۱۲-۲) همیاری در گروه های هم آب.....
۳۰	(۲-۱۲-۲) یاریگری های سنتی در زمینه کشتکاری.....

۳۲ یاریگری های سنتی در زمینه داشت
۳۲ همیاری در حفاظت از مزارع (۱-۳-۱۲-۲)
۳۲ همیاری در وجین کردن (۲-۳-۱۲-۲)
۳۳ یاریگری سنتی در زمینه برداشت (۴-۱۲-۲)
۳۴ یاریگری های سنتی در امور دامداری (۵-۱۲-۲)
۳۴ گله به گله (۱-۵-۱۲-۲)
۳۴ واره (۲-۵-۱۲-۲)
۳۵ دوپایی، سه پایی (۳-۵-۱۲-۲)
۳۵ تعاون برای جمع آوری خوراک زمستانی دام (۴-۵-۱۲-۲)
۳۶ تزار (۵-۵-۱۲-۲)
۳۶ رم (۶-۵-۱۲-۲)
۳۶ به چرا بردن دام ها (۷-۵-۱۲-۲)
۳۶ تعاون برای نگهداری و پرورش دام (۸-۵-۱۲-۲)
۳۷ یاریگری سنتی در امور باغداری (۶-۱۲-۲)
۳۸ مدیریت مشارکتی و تعاونی ها (۱۳-۲)
۴۱ سرمایه اجتماعی (۱۴-۲)
۴۴ اعتماد اجتماعی (۱-۱۴-۲)
۴۵ انسجام اجتماعی (۲-۱۴-۲)
۴۷ نقش تعاونی در توسعه اقتصادی و اجتماعی (۱۵-۲)
۴۷ نقش تعانی در توسعه اقتصادی (۱-۱۵-۲)
۴۸ نقش تعاونی در توسعه اجتماعی (۲-۱۵-۲)
۴۹ مروری بر مطالعات انجام شده (۱۶-۲)
۵۳ چارچوب مفهومی تحقیق (۱۷-۲)

فصل سوم: روش تحقیق

۵۶ مقدمه (۱-۳)
۵۶ نوع و روش تحقیق (۲-۳)
۵۶ متغیرهای تحقیق (۳-۳)
۵۶ متغیرهای مستقل (۱-۳-۳)
۵۷ متغیر وابسته (۲-۳-۳)
۵۸ جامعه و نمونه آماری (۴-۳)
۵۸ روش نمونه گیری (۵-۳)
۵۹ روش گردآوری اطلاعات (۶-۳)
۶۰ تعیین روایی پرسشنامه (۷-۳)
۶۰ تعیین پایایی پرسشنامه (۸-۳)
۶۱ پردازش داده ها (۹-۳)

۶۱ ۱۰-۳) تجزیه و تحلیل داده ها
۶۱ ۱-۱۰-۳) آمار توصیفی
۶۱ ۲-۱۰-۳) آمار استنباطی
۶۱ ۱-۲-۱۰-۳) تحلیل رگرسیون چندگانه

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۶۴ ۱-۴) مقدمه
۶۴ ۲-۴) ویژگی های فردی و حرفه ای کشاورزان
۶۴ ۱-۲-۴) سطح تحصیلات
۶۴ ۲-۲-۴) سن، بعد خانوار، درآمد و سابقه کار کشاورزی
۶۵ ۳-۲-۴) شغل جنبی
۶۵ ۴-۲-۴) مالکیت زمین کشاورزی
۶۶ ۵-۲-۴) مقدار زمین کشاورزی
۶۷ ۶-۲-۴) وضعیت عضویت در تعاونی ها
۶۷ ۷-۲-۴) سابقه عضویت در تعاونی ها
۶۸ ۳-۴) وضعیت سابقه تعاون و همکاری
۶۸ ۴-۴) تعیین چگونگی سابقه تعاون و همکاری در بین کشاورزان
۶۸ ۱-۴-۴) سابقه همکاری و تعاون در امور زراعت
۶۸ ۱-۱-۴-۴) تعاون و همکاری در بذرافشانی
۶۸ ۲-۴-۴) تعاون در زمینه آبیاری
۶۸ ۱-۲-۴-۴) جوی روبی
۶۸ ۲-۲-۴-۴) بازسازی استخر
۶۹ ۳-۲-۴-۴) آبیاری مزارع
۶۹ ۳-۴-۴) وجین کردن
۶۹ ۴-۴-۴) برداشت محصول
۶۹ ۵-۴-۴) همیاری در خرمکوبی
۶۹ ۶-۴-۴) جدا کردن دانه از کاه
۷۰ ۷-۴-۴) سابقه همکاری و تعاون در امور باغداری
۷۰ ۱-۷-۴-۴) چیدن میوه
۷۰ ۸-۴-۴) سابقه تعاون و همکاری در امور دامداری
۷۰ ۱-۸-۴-۴) چیدن پشم گوسفندان
۷۰ ۲-۸-۴-۴) نگه داری دام ها
۷۰ ۹-۴-۴) سابقه تعاون و همکاری در عمران و آبادانی روستا
۷۱ ۵-۴) تعیین انسجام اجتماعی در بین کشاورزان
۷۲ ۶-۴) تعیین اعتماد اجتماعی در بین کشاورزان
۷۳ ۷-۴) تعیین آگاهی پاسخگویان درباره تعاونی

- ۷۵.....۸-۴ تعیین خویشاوندگرایی پاسخگویان.....
- ۷۶.....۹-۴ تعریف تعاونی از دیدگاه کشاورزان.....
- ۷۸.....۱۰-۴ تعیین گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....
- ۸۳.....۱۱-۴ تعیین عوامل شکل دهنده گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....
- ۸۶.....۱۲-۴ تعیین عوامل مؤثر بر گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها

- ۹۱.....۱-۵ بحث و نتیجه گیری.....
- ۹۵.....۲-۵ پیشنهادها.....
- ۹۷.....فهرست منابع.....

فهرست جداول

عنوان جدول	صفحه
جدول (۱-۲) سیر تاریخی فعالیت تعاونی ها و تعاونی های روستایی در ایران.....	۱۸
جدول (۲-۲) مبانی تشکیل دهنده چارچوب مفهومی تحقیق.....	۵۳
جدول (۱-۳) جمعیت کشاورزان سرپرست خانوار روستاهای شهرستان کرمانشاه برحسب بخش.....	۵۸
جدول (۲-۳) نمونه مورد مطالعه در پژوهش.....	۵۹
جدول (۳-۳) میزان ضریب آلفای کرونباخ بخش های مختلف پرسشنامه.....	۶۰
جدول (۱-۴) سطح تحصیلات پاسخگویان.....	۶۴
جدول (۲-۴) سن، بعد خانوار، درآمد سالیانه و سابقه کار کشاورزی پاسخگویان.....	۶۵
جدول (۳-۴) دارا بودن شغل جنبی.....	۶۵
جدول (۴-۴) نوع مالکیت زمین کشاورزی پاسخگویان.....	۶۶
جدول (۵-۴) مقدار زمین کشاورزی پاسخگویان.....	۶۶
جدول (۶-۴) وضعیت عضویت در تعاونی ها.....	۶۷
جدول (۷-۴) سابقه عضویت در تعاونی ها.....	۶۷
جدول (۸-۴) وضعیت سابقه تعاون و همکاری در بین کشاورزان.....	۶۷
جدول (۹-۴) توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار گویه های انسجام اجتماعی.....	۷۱
جدول (۱۰-۴) توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار گویه های اعتماد اجتماعی.....	۷۳
جدول (۱۱-۴) توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار گویه های آگاهی از تعاونی.....	۷۴
جدول (۱۲-۴) توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار گویه های خویشاوندگرایی.....	۷۶
جدول (۱۳-۴) تعریف تعاونی از دیدگاه پاسخگویان.....	۷۷
جدول (۱۴-۴) گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....	۸۰
جدول (۱۵-۴) میزان گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....	۸۲
جدول (۱۶-۴) عوامل شکل دهنده گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....	۸۳
جدول (۱۷-۴) عامل های شکل دهنده گرایش به فرهنگ تعاونی.....	۸۵
جدول (۱۸-۴) عوامل مؤثر بر گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....	۸۸
جدول (۱۹-۴) مدل رگرسیونی.....	۸۸

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۴	نمودار (۱-۲) چارچوب مفهومی تحقیق.....
۸۲	نمودار (۱-۴) میزان گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....
۸۹	نمودار (۲-۴) عوامل موثر بر گرایش کشاورزان نسبت به فرهنگ تعاونی.....

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

فصل اول

طرح تحقيق

۱-۱) مقدمه

شواهد تاریخی حاکی از آن است که انسان‌ها به طور فطری، گرایش به همکاری و تعاون با یکدیگر برای رفع نیازهای اساسی خود دارند. تعاون به مفهوم همکاری و همیاری، بخشی از فرهنگ ملت ایران است که در پرتو تعالیم اسلامی بارور گردیده است و به یکی از تجلیات بارز شخصیت انسان‌ها تبدیل شده است (کوهی، ۱۳۸۵).

فعالیت‌های تعاونی در جوامع روستایی ایران سابقه‌ای دیرینه دارد و از گذشته‌های دور تاکنون کشاورزان روستایی تمایلات مثبت خود را به همکاری، همیاری و مشارکت در بیشتر فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی نشان داده‌اند و در برخی موارد الگوهای بی‌بدیلی بوده‌اند. امروزه نیز تعاونی‌های بخش کشاورزی می‌توانند یکی از مهم‌ترین جلوه‌های مشارکت سازمان‌یافته کشاورزان، در امور اقتصادی و اجتماعی باشند. مشارکت در دوران معاصر به ویژه در دوره‌های اخیر در امور اقتصادی، اجتماعی و سیاسی اهمیت فوق‌العاده‌ای پیدا کرده است. به گونه‌ای که جامعه‌ی امروزی بیش از پیش برای رسیدن به توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نیازمند مشارکت است.

مطالعات مختلف در خصوص تعاونی‌ها حاکی از آن است، این نظام با موانع و مشکلات متعددی رو به رو است. هرچند عدم موفقیت تعاونی‌ها می‌تواند با عوامل متعددی همچون نیازسنجی، مدیریت مالی و اداری، بازاریابی، توزیع و غیره مرتبط باشد، اما وجود یا عدم وجود فرهنگ تعاونی در بین کشاورزان می‌تواند یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر موفقیت یا شکست تعاونی‌های بخش کشاورزی باشد. چراکه فرهنگ تعاونی در بین کشاورزان، آن‌ها را به سوی مشارکت جویی، همکاری، همیاری، رفتارهای همگرا، وحدت، علاقه به کار گروهی، پیوستگی اجتماعی و ... سوق می‌دهد. در نتیجه، جوامع روستایی به اقتصاد تعاونی گرایش بیشتری پیدا خواهند کرد. از این رو، این بخش از اقتصاد کشور توسعه یافته و سهم بیشتری را به خود اختصاص خواهد داد و می‌توان پیش‌بینی نمود یکی از ارمان‌های فرهنگ تعاونی تغییر موازنه‌ی اقتصاد ملی به سود بخش تعاون می‌باشد و رفاه نسبی و آرامش اقتصادی- اجتماعی نسبتاً بهتری را برای جامعه تأمین خواهد کرد (عباسی، ۱۳۸۱).

قانون تعاون اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، در موارد مختلف به ضرورت پیوند فرهنگ و اقتصاد تعاونی به طور مستقیم و غیر مستقیم پرداخته است. علاوه بر موارد صریح در این خصوص، در بعضی